

M&O groep

Rapport audit onderwijs ondersteuningsprofiel IVO

Naam onderwijsvoorziening: Basisschool Open Hof

Datum bezoek: 29 augustus 2013

In opdracht van: SWV PO 30-04 Tilburg e.o.

Rapporteur: Pauline van der Zwet-Kortekaas
M&O-groep, 's-Hertogenbosch
Augustus 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. De opbrengsten van het schoolbezoek	4
2.1 Het onderwijsconcept.....	4
2.2 De voorzieningen op de vijf velden	9
3.1 Groeimogelijkheden en grenzen v.w.b. onderwijsconcept	13
3.2 Karakterisering van de voorzieningen op de vijf velden	18
4. Tot slot.....	22
Bijlage 1: Enkele landelijke kengetallen	23
Bijlage 2: Speciale onderwijsondersteuning per schoolprofiel	24

1. Inleiding

Uw school¹ biedt onderwijsondersteuning aan leerlingen die speciale onderwijsbehoeften hebben. Wanneer uw school tegen haar grenzen aanloopt, is er de mogelijkheid om de leerling en zijn of haar ouders² te verwijzen naar een andere school, een school voor speciaal (basis)onderwijs.

Scholen verschillen in de onderwijsondersteuning die zij (kunnen) bieden. Uit verwijsgedrag van scholen bijvoorbeeld blijkt dit heel duidelijk: een leerling waarbij de ene school tegen de grenzen van haar onderwijsondersteuning aanloopt, kan op een andere school zonder al te veel inspanning passend onderwijs krijgen. Soms is de reden makkelijk aanwijsbaar: een school in een gebouw met veel trappen en weinig ruimte is niet zomaar passend voor een leerling in een rolstoel. Maar meestal is het lastiger om aan te geven wanneer een leerling niet, en wanneer wel, op de school terecht kan.

Zowel voor de school zelf, als voor ouders en voor de bovenschoolse organisatie die het bovenschoolse netwerk van ondersteuningsvoorzieningen inricht (schoolbestuur, samenwerkingsverband po, regionaal netwerk Passend Onderwijs), is het van belang te weten waar de school staat voor wat betreft de onderwijsondersteuning en wat mogelijkheden zijn om de onderwijsondersteuning te versterken en eventueel uit te breiden.

In de audit is gekeken naar de 'match' tussen de onderwijsbehoeften³ van de leerlingen uit het voedingsgebied van de school met het onderwijsaanbod van de school. Deze match tussen vraag en aanbod is in kaart gebracht in termen van kenmerken van het ondersteuningsaanbod, van de school dus.

Het profiel van het ondersteuningsaanbod van een reguliere school wordt bepaald door:

- de mate waarin het onderwijsconcept bijdraagt aan het zich geaccepteerd voelen van de leerling met speciale onderwijsbehoeften;
- de positie op vijf velden van onderwijsbehoefte:
 1. de hoeveelheid aandacht/handen in de groep;
 2. speciale onderwijsmaterialen;
 3. de ruimtelijke omgeving;
 4. expertise;
 5. samenwerking met externe instanties die zich ook met de ondersteuning voor het kind bezighouden.

¹ Waar in dit rapport korthedshalve staat 'school' wordt steeds bedoeld 'school of andere eenheid van onderwijsondersteuning'.

² Waar in dit rapport korthedshalve staat 'ouders' wordt steeds bedoeld 'ouders of verzorgers'.

³ De onderwijsbehoefte is de instructie en ondersteuning die de leerling in de onderwijssituatie nodig heeft om een volgende stap te kunnen maken in het eigen proces van cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Informatie over deze kenmerken is verzameld door:

- een documentenanalyse (schoolplan, schoolgids, inspectierapport, website);
- een half gestructureerd interview/gesprek, het gesprek is gevoerd met: Yvon Kassels (directeur), Joyce Gerritsen (intern begeleider) en Bregje de Weijer (MT lid en leerkracht). Van de ouder die zich helaas vanwege omstandigheden op het laatste moment af moest melden, is de schriftelijke reactie meegenomen;
- half gestructureerde observaties in de groepen 1-2, 5-6 en 8, met name ter ondersteuning van de bevindingen over het gehanteerde onderwijsconcept en het daarbij horende klassenmanagement;
- een gesprek met het gehele schoolteam waarin de opvattingen rond en het draagvlak voor het onderwijs aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften aan de orde komt.

In het gesprek met het schoolteam zijn de eerste indrukken vanuit het interview en de observaties verwerkt.

In dit rapport doen wij verslag van onze bevindingen. Wij wijzen er op dat de informatieverzameling weliswaar uitgebreid en veelzijdig was, maar beperkt is door het karakter van een momentopname.

2. De opbrengsten van het schoolbezoek

2.1 Het onderwijsconcept

Korte karakterisering van de school

Open Hof is een kleinschalige katholieke school (139 leerlingen) in Goirle. De school telt 6 groepen, 5 combinatiegroepen (2 groepen 1-2, groep 3-4, groep 5-6, groep 6-7) en een enkele groep (groep 8). De school is gehuisvest in een multifunctioneel gebouw. In dit gebouw zitten ook een openbare school, kinderopvang, een sporthal, het wijkcentrum.

In het gebouw is ook een "theatergedeelte" waar voorstellingen/activiteiten gehouden kunnen worden. De school heeft niet alleen klaslokalen ter beschikking maar kan ook gebruik maken van de onderwijspleinen, waar leerlingen zelfstandig aan het werk kunnen.

Ouders kiezen deze school vooral om de kleinschaligheid, het continuïteit, de rust en structuur en het schoolbeleid. Bij binnenkomst ademt de school deze rust, reinheid en regelmaat ook uit. Het is een school waarbij openheid en warmte centraal staan en waar belangstelling, vertrouwen en veiligheid uitgangspunten zijn. Het is ook een school waar de huidige leerkrachten zich willen blijven ontwikkelen, willen leren van elkaar.

In hoeverre heeft de school te maken met verschillen tussen leerlingen?

Naar schatting van de geïnterviewde medewerkers is het **niveau van leren** over het geheel van de school gemiddeld vergeleken met andere scholen in Nederland. De spreiding van het niveau van leerlingen over de groepen is matig heterogeen, dat wil zeggen 4 tot 8 leerlingen in de groep wijken duidelijk af van het schoolgemiddelde. De spreiding van leerlingen die een hoger en die een lager niveau laten zien, is ongeveer gelijk verdeeld over de groepen.

Enkele vragen in het interview richtten zich op de leerlingen die vanwege hun **gedrag** zodanig speciale aandacht nodig hebben, dat dit structureel extra inzet vraagt van de leerkracht. De schatting van het aantal van deze leerlingen is hoog, meer dan 3 leerlingen per groep.

De aandacht die op gedrag gevraagd wordt, richt zich vooral op begrenzing van het gedrag en het versterken van inzicht in het eigen gedrag en de effecten daarvan op anderen.

De **culturele en taalachtergrond** van de leerlingen is ongeveer gelijk. De school kent weinig leerlingen die uit het buitenland komen of waarvan de ouders een niet – Nederlandse achtergrond hebben.

De sociaaleconomische achtergrond van de leerlingen wordt vooral gekenmerkt door een groot verschil in opleidingsniveau en achtergrond van ouders. De etnische- en inkomensverschillen op school zorgen er voor, aldus de geïnterviewde ouder, dat de groep leerlingen tot een sociaal hechte groep kinderen in en uit alle leeftijdscategorieën samenvloeien..

Er zijn 6 leerlingen op Open Hof met een leerlingengewicht van 0,3 en 0 leerlingen een gewicht van 1,2.

Hiermee heeft ruim 4 procent leerlingen een gewicht, landelijk is dit 12,8 procent.

Er is dit schooljaar 1 leerling op de Open Hof met een 'rugzakje' uit cluster 4. In schooljaar 2009-2010 kende de school geen rugzakleerlingen. In 2010-2011 had de school 2 rugzakleerlingen en in schooljaar 2011-2012 geen. In vergelijking met het landelijk beeld is dit laag (landelijk is het 1 %)

Bij de aanname van leerlingen met LGF of speciale onderwijsbehoefte, worden de leerlingen op grond van de volgende afwegingen verdeeld over de groepen.	
Volgorde van afweging ↓	1. De speciale behoefte van de leerling.
	2. De limitering van aantallen leerlingen met lgf per groep.
	3. De onderwijsondersteuning expertise van de leerkracht.
	4. De vraag van de ouders.

De argumenten worden door de school in samenhang met elkaar afgewogen, waarbij de samenstelling van de groep belangrijk is.

Over het geheel genomen, is de leerlingenpopulatie van Open Hof te karakteriseren als relatief heterogeen (in vergelijking met Nederlandse scholen in het algemeen).

Hoe wordt binnen de school op speciale onderwijsbehoeften gereageerd?

De leerlingen die speciale aandacht nodig hebben, krijgen dit vooral:

- Met individuele aandacht geïntegreerd in de groepsaanpak door middel van groepsplannen. In de groepsplannen staan voor elke leerling zijn of haar onderwijsbehoefte, inclusief de activiteiten. Er zijn groepsplannen voor rekenen, spelling en begrijpend lezen. In de groepen 1-2 is 1 groepsplan, waarbij alle domeinen aan de orde komen.

En dus *niet* of nauwelijks:

- Met individuele aandacht, in een andere ruimte dan de groep. Een bovenschoolse leerkracht is 1 dag in de week werkzaam met leerlingen op didactisch terrein
- Vooral met individuele aandacht, in dezelfde ruimte, maar apart van de groep. Tijdens het lesbezoek maakte iedere leerkracht na de instructie een "rondje" door de klas om hier en daar individuele leerlingen eventjes op weg te helpen.
- Met aandacht voor de hoogbegaafde leerling. Hoogbegaafde leerlingen mogen de stof wel compacten, maar verder is de school nog zoekende om deze leerlingen op een andere manier en met andere middelen uit te dagen.

Tijdens de lesbezoeken heb ik niet kunnen zien of de onderwijsaanpak van de school differentieert voor verschillen in leerstijlen van kinderen.

De niveaugroepen (uitgewerkt in groepsplannen) worden ingedeeld op basis van groepsoverzichten. In deze groepsoverzichten staan de uitslagen van de methode- en citotoetsen en de belemmerende en de bevorderende factoren van iedere leerling om tot leren te komen. Bij de belemmerende en bevorderende factoren worden

observaties en gesprekken met ouders meegenomen. Zo krijgt de leerkracht inzicht in de onderwijsbehoeften van iedere leerling. De groepsplannen worden 4 keer per jaar opnieuw bekeken.

Open Hof volgt het dyslexieprotocol. Leerlingen met leesproblemen worden vanaf groep 1 gesignaleerd. In groep 5 kijkt de school of deze leerling in aanmerking komt voor dyslexie onderzoek. Indien bij een leerling dyslexie wordt geconstateerd en de zorgverzekeraar de therapie betaalt, krijgt deze leerling in principe na schooltijd extra hulp. In school krijgen ze ook extra aandacht van de leerkracht RT, nl. op lezen en spelling. In groep 7/8 wordt nogmaals gekeken of er een dyslexie onderzoek aangevraagd moet worden.

Open Hof heeft geen protocol voor dyscalculie. Er is wel een protocol voor medische handelingen waarvan de leerkrachten op de hoogte zijn. Daarnaast heeft de school ook een Protocol Kind en Scheiding en protocol Machtsmisbruik en Huiselijk Geweld.

In de volgende tabel staat per regel een dimensie weergegeven, met links en rechts de uitersten op de dimensie. Tijdens het interview is gevraagd aan te geven waar de school staat: duidelijk links, enigszins links, enigszins rechts, duidelijk rechts. Gevraagd werd om globaal te kijken naar de school en zo mogelijk een duidelijke richting aan te geven.

Onderwijsconcept	1	2	3	4	
Overdragen van kennis	☐	☒	☐	☐	Zelf ontdekken
Kennis verwerven	☐	☐	☒	☐	Werken met kennis
Klassikaal leren	☐	☐	☒	☐	Individueel en groepsleren
Sturing van het leren door de lkr	☐	☒	☐	☐	Kinderen sturen eigen leren
Alle leerlingen op bepaald basisniveau brengen	☐	☐	☒	☐	Maximale uit elke leerling halen
Leerstof bepaalt de leerweg	☐	☒	☐	☐	Beginsituatie van de leerling bepaalt de leerweg
Nadruk op gestructureerde opdrachten	☐	☒	☐	☐	Nadruk op vrije opdrachten
Beoordeling van prestaties o.b.v. gelijke normering	☐	☐	☒	☐	Beoordeling van leervorderingen o.b.v. beginsituatie van leerlingen
Beoordeling door de leerkracht	☐	☐	☒	☐	Zelfbeoordeling door de leerling
Evaluatie onderwijs o.b.v. leervorderingen groep	☐	☐	☒	☐	Evaluatie onderwijs o.b.v. leervorderingen individuele leerling
Evaluatie onderwijs door de lkr	☐	☒	☐	☐	Evaluatie samen met leerlingen

De school heeft de laatste jaren de onderwijsaanpak "strakker aangetrokken" om de opbrengsten te verbeteren. Het team geeft aan dat, door het grote aantal leerlingen die begrenzing in het gedrag nodig hebben, de leerlingen veelal gestructureerde opdrachten krijgen. Tijdens de lesbezoeken zag je de strakkere aanpak in de opdrachten terug. Op dit moment is er vooral sprake van kennisoverdracht. Het werken met kennis en individueel en groepsleren was niet terug te zien, maar het schoolteam heeft duidelijk de ambitie om de leerling actiever te gaan betrekken bij het onderwijsleerproces. De directeur gaf aan dat dit in het lesbezoek nog niet te zien was,

omdat het nog het begin van het schooljaar was en de leerkrachten nog zoekende zijn. De instructie wordt gedifferentieerd aangeboden. In de groepsplannen staan wel de leerlijnen maar die worden voornamelijk vanuit de methode gevolgd. Een leerling uit groep 5, die bijvoorbeeld met rekenen op niveau van groep 4 zit, doet mee met de instructie en verwerking van groep 4.

De beoordeling wordt bij de basisvakken (rekenen, lezen en taal) door de leerkracht gegeven. Bij het zelfstandig werken wordt door middel van het taakformulier de leerling wel in enige mate betrokken bij de beoordeling en evaluatie van de leervorderingen. Door de groepplannen is de evaluatie van het onderwijs o.b.v. leervorderingen van de individuele leerling aangescherpt.

Hoe wordt de continuïteit van de ondersteuning voor elke leerling verzekerd?

- Het 'eigenaarschap' van de ondersteuning
De intern begeleider heeft na samenspraak met de leerkracht het eigenaarschap van de ondersteuning. De intern begeleider neemt (na overleg met het team) de beslissing voor de ondersteuning. De groepsleerkracht zorgt voor de veiligheid en de uitvoer van de ondersteuning.
- De taken van de interne begeleiding
De Intern begeleider van Open Hof heeft een breed scala aan taken. Zij heeft daarvoor 2 ½ dag taakrealisatie. De taakomschrijving voor de intern begeleider geldt voor alle katholieke scholen van deze stichting. De intern begeleider neemt een prominente rol in binnen de organisatie. De hoofdbestanddelen van de taak richten zich op de coördinatie van en afstemming tussen de verschillende aandachtsgebieden van de integrale zorg.
De intern begeleider draagt zorg voor:
 - De organisatie en de communicatie en het beleid voor het integrale systeem voor leerlingenzorg.
 - Het ondersteunen van leerkrachten bij het onderzoeken en observeren van leerlingen
 - Het begeleiden/ coachen van leerkrachten
 - Het introduceren van nieuwe ontwikkelingen binnen het team
 - Het onderhouden van externe contacten wat betreft de zorg.
- Het gebruik van leerlingvolgsystemen voor leren en voor de sociaal-emotionele ontwikkeling
Het Cito-leerlingvolgsysteem wordt gebruikt voor het signaleren van achterblijvende prestaties van leerlingen en voor het evalueren van de opbrengsten van het onderwijs. Mede aan de hand van het volgsysteem bepaalt de school het ontwikkelingsperspectief van leerlingen met een eigen leerlijn en voor leerlingen die een ontwikkelingsvoorsprong hebben. De school start dit jaar met Scol, een volgsysteem voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. Door dit systeem te gaan gebruiken wil de school nog meer zicht krijgen op de speciale ondersteuningsbehoefte voor gedrag om daarmee de groepsoverzichten (en de daaraan gekoppelde groepsplannen) beter te kunnen evalueren.
De school wil ook door dit systeem meer grip krijgen op het gedrag van de leerlingen.

- De procesbewaking gedurende het schooljaar en over de schooljaren heen wordt vorm gegeven door
 - groepsbesprekingen 2 x gedurende het schooljaar
 - leerlingbesprekingen 2 x gedurende het schooljaar
 - overdracht met de volgende leerkracht aan het eind van het schooljaar
 - klassenbezoeken 2 x per jaar door de IBér
 - klassenbezoeken 1 x per jaar door de directeur
 - overdracht vanuit de peuterspeelzaal

Van al deze besprekingen en klassenbezoeken worden verslagen gemaakt . De gesprekken die over leerlingen gaan worden opgeslagen in het leerlingvolgsysteem.

- De rol van ouders en de mate van betrokkenheid
Ouders worden betrokken bij de leerlingenondersteuning. De ouders worden gezien als deskundige over hun eigen kind. Samen met de school wordt gekeken welke ondersteuning de leerling nodig heeft. Er zijn diverse mogelijkheden om een hulpvraag als ouder neer te leggen. Zo zijn, volgens de ouder, de leerkrachten en schooldirectie makkelijk aanspreekbaar en daarnaast zijn er op school spreekuren met een sociaal verpleegkundige. De IBér zorgt voor de passende zorg . De ouder bepaalt uiteindelijk wel of het kind op school blijft of naar een school gaat die beter in kan spelen op de speciale ondersteuningsbehoeften. In het teamgesprek kwam naar voren dat de ouder wel de deskundige is over hun eigen kind, maar dat de school meer verstand heeft van passend onderwijs.

De school in haar netwerk

- Deling voedingsgebied met andere scholen
De leerlingen komen niet alleen uit de wijk " De Hellen", maar ook uit de omringende wijken (Centrum West en Nieuw Erven) in Goirle. In ditzelfde voedingsgebied liggen totaal 4 scholen. In de wijk Hellen is nog 1 andere school, de openbare school De Bongerd, in wijk Centrum West ligt de school De Kleine Akkers, een Jenaplanschool met de bijzonder neutrale signatuur en de Kameleon, een collegaschool die behoort tot dezelfde Katholieke stichting en waarvan de directeur en de IBér ook de directeur en IBér op Open Hof zijn. De school weet niet of het aantal leerlingen met speciale behoeften meer of minder is ten opzichte van de andere scholen in het voedingsgebied.
- De begeleiding vanuit het samenwerkingsverband en/of vanuit andere instanties wordt als prettig ervaren. Zodra de school handelingsverlegen is, wordt door de IBér advies bij, of het samenwerkingsverband of andere instanties ingewonnen. Zo werkt men samen met het steunpunt autisme en hoogbegaafdheid. Bij het werken met 1 zorgroute is er voor het hele team scholing en intervisie aangeboden door Fontys.
Ook de ambulante begeleidster van cluster 4 helpt de school op weg om nog beter om te gaan met leerlingen met gedragsproblemen.
De school signaleert vroegtijdig of er mogelijk sprake zal zijn van een LWOO advies voor leerlingen in groep 8. In groep 7 worden leerlingen, die wellicht deze

onderwijsondersteuning nodig hebben, aangemeld en in begin groep 8 onderzocht. De rapportage wordt aan ouders ter ondersteuning van het advies meegenomen. Het Voortgezet Onderwijs houdt de basisschool op de hoogte van de voortgang en ontwikkeling van de leerlingen, middels terugkoppelingen.

- De verwijzingen naar sbo en so en de contacten met andere scholen
Het aantal verwijzingen naar SBO ligt alleen dit jaar boven het landelijk gemiddelde (0,7 %), er zijn 2 leerlingen verwezen . De andere jaren was er geen verwijzing naar het SBO. De verwijzing naar het SO is laag. Alleen in 2011-2012 is er 1 leerling verwezen naar cluster 4. Ook het aantal zittenblijvers is relatief laag. In 2011-2012 waren 2 leerlingen blijven zitten en in 2012-2013 3 leerlingen. (3 % is de inspectienorm)

De extra ondersteuning voor leerlingen wordt georganiseerd in de keten school – schoolbestuur – samenwerkingsverband. In het interview is gevraagd naar waar de *sturing* ligt van de (inrichting van) de extra ondersteuning. De school zou graag zien dat de korte lijntjes met het samenwerkingsverband blijven. Tot nu toe was er vaak overleg, werd de school op de hoogte gehouden van de nieuwe ontwikkelingen en werd in gezamenlijkheid onderwerpen bepaald voor scholing. Ook was er collegiale consultatie. De school heeft op dit moment dan ook het gevoel zelf de sturing aan de onderwijsondersteuning in handen te hebben. De school hoopt in de toekomst vraaggestuurd en maatwerk te kunnen inhuren. Op directie en IB niveau blijft voorlopig het “kleine” samenwerkingsverband nog bestaan.

2.2 De voorzieningen op de vijf velden

Wij beschrijven hier de voorzieningen van de school tegen de achtergrond van alle mogelijke voorzieningen die op dit moment op scholen, van wat voor soort dan ook, bestaan. In de praktijk heeft geen enkele school alle voorzieningen.

Van reguliere scholen kan, in de huidige verdeling van mensen en middelen onder de schoolsoorten, verwacht worden dat zij maar beperkt kunnen ‘scoren’ op deze velden van ondersteuningsvoorzieningen. De basisvoorzieningen die elke reguliere school heeft uitgaande van een minimale rijksbekostiging, veronderstellen we aanwezig, en vermelden we dus niet.

Bij de flexibilisering van waar en hoe de ‘extra’ mensen en middelen vanuit ondersteuningsbekostiging worden ingezet, is het interessant na te gaan waar voor een school groeimogelijkheden liggen, en waar de grenzen zijn.

Veld 1: de hoeveelheid aandacht/handen in de klas

Dit veld gaat over de hoeveelheid aandacht, uitgedrukt in beschikbare menskracht (‘handen’) bij het lesgeven *in* de klas. We tellen de uren die feitelijk beschikbaar zijn voor leerlingen.

Groep	Functionaris(sen)	Aantal uren per week	Aantal betrokken lln.
1/2 a	ST ROC	10	20
1/2 b	ST PABO	5	20
1/ 2 a en b	ou	1 ½ uur	3 of 4
3/4	RT	2	29
3/4	ST, LIO	15	29

5/6	RT	2	26
5/6	ST PABO	10	26
6/7	RT	2	27
6/7	ST ROC	15	27

RT wordt door een onderwijsassistent 2 dagdelen per week gegeven in de groepen 3 t/m 7. Het aantal stagiaires is ieder jaar ongeveer hetzelfde. Bovenschools is hier beleid op gemaakt .

Het totaal aan ondersteuning is 61 uur, waarvan 55 uur door stagiaires.

Daarnaast helpen ouders in de groepen 1-2 de leerlingen met de computer. Of dit structureel zo blijft, moet in de toekomst blijken.

Alleleerlingen uit groep 8 helpen in groep 3-4 met tutorlezen en incidenteel bij techniek. Buiten de klas is voor leerlingen het volgende beschikbaar:

Incidenteel werkt de IBér met een leerling vaak voor onderzoek, soms om de leerling even een time –out plek te geven. Ook de directeur is incidenteel met leerlingen aan het werk, vaak zijn dit leerlingen die storend gedrag vertonen.

Naast extra handen in het primaire proces zijn er uren beschikbaar voor de ondersteuning van de medewerkers van de school.

Dit zijn de volgende uren: De IBér heeft 2 ½ dag voor o.a. ondersteuning van de leerkrachten, de directeur heeft 2 dagen taakrealisatie en 1 leerkracht is voor 1 dag vrij geroosterd voor MT taken. .

Externen, bekostigd uit PGB, werken zoveel mogelijk na schooltijd met dyslecten.

Veld 2: de onderwijsmaterialen

We kijken bij dit veld alleen naar specifieke materialen voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. We laten de materialen die bijna op elke school te vinden zijn buiten beschouwing en maken dus geen opsomming van de orthotheek. Ook kunnen we in de audit niet nagaan in welke mate materialen daadwerkelijk gebruikt worden. Open Hof heeft het volgende beschikbaar:

Met speciale didactische kenmerken:

- Alternatieve methodes, nl. Acadin, slimme kleuterkist;
- Gericht op zelfredzaamheid, nl. picto's, dagritme kaarten
- Materialen gericht op auditieve informatieverwerking, nl. Kurzweil;
- Materialen uitgaand van een sterk eigen probleemoplossend vermogen, nl. Acadin.

Met speciale pedagogisch/psychologische kenmerken:

- Methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling, nl. Leefstijl (niet iedere leerkracht is meer gecertificeerd, het wordt wel in alle groepen gebruikt);
- Materialen uitdagend tot alertheid en activiteit, nl. Energizers;
- Materialen voor het ervaren van successen en het ontvangen van beloningen, nl. een beloningssysteem opgesteld door de school.

Voor begrenzing van het gedrag heeft de school duidelijke afspraken gemaakt.

Deze afspraken zijn gevisualiseerd en hangen door de hele school.

In verband met kindspecifieke fysieke belemmeringen zijn op Open Hof beschikbaar. Tangle, wiebelkussen, vergoot materiaal, laptop, time timer.

Veld 3: de ruimtelijke omgeving

Open Hof is rolstoeltoegankelijk. Er is een invalidentoilet, er zijn brede gangen en brede open ruimtes, er is een drempelloze toegang en een lift naar de verdieping. Open Hof beschikt over een speel/gymlokaal (waar in samenspraak met de openbare school ook 2 speellokalen gemaakt van kunnen worden) Samen met de openbare school beschikt Open Hof ook over een theatergedeelte.

1 lokaal staat leeg. Het speelplein is ruim met een hek er om heen.

Veld 4: de expertise

We onderscheiden teamexpertise en specialistische expertise. Met teamexpertise wordt bedoeld op kennis en ervaring die geïntegreerd is in de teamaanpak en geïnternaliseerd in het handelen van alle medewerkers.

Open Hof ontwikkelt teamexpertise op het gebied van handelingsgericht werken met groepsplannen en met de aanpak van het directe instructiemodel. Open Hof werkt met een teamaanpak op gedrag door te werken met afspraken op papier en werkend in de praktijk. De methode Leefstijl ondersteunt deze teamaanpak.

Open Hof is groeiende in de teamexpertise op het gebied van ouders te betrekken bij de onderwijsondersteuning van hun kind.

Open Hof ontwikkelt dit schooljaar teamexpertise op het gebied van rekenen.

Nog niet in de volle breedte aanwezig bij het team is de kennis over onderwijsondersteuningsvoorzieningen rond de school en in de regio.

Een tweede vorm van expertise is de specifieke, bij één of meer collega's of partners aanwezige expertise. Deze specialistische expertise kan soms, kortdurend, nodig zijn. De beschikbaarheid van expertise (gecertificeerd) op specifieke gebieden is bij Open Hof als volgt:

Binnenschools	Buitenschools snel toegankelijk	Expertiseveld
nee	ja	Visuele beperkingen
nee	ja	Auditieve beperkingen
nee	ja	Spraakmoelijkheden en taalstoornissen
ja	nee	Verstandelijke beperkingen
ja	nee	Motorische beperkingen
nee	ja	Beperkingen door chronische ziektes
ja	nee	Autisme Spectrum Stoornissen (ASS)
ja	nee	ADHD en ADD
nee	ja	Angst- en hechtingsstoornissen
nee	nee	Overige psychiatrische aandoeningen
ja	nee	Gedragsproblemen
ja	nee	Dyslexie
ja	nee	Onderwijsachterstanden andere culturen

Daarnaast heeft de IBér expertise op het gebied van School Video Interactie Begeleiding, een leerkracht heeft de opleiding Master Special Educational Needs, een leerkracht is gedragspecialist en een leerkracht heeft de opleiding leescoördinator gevolgd en 2 leerkrachten hebben de management opleiding gedaan.

Veld 5: de samenwerking met andere instanties

	<i>nooit</i>	<i>sporadisch</i>	<i>regelmatig</i>	<i>vaak</i>	<i>gemeenschappelijk handelings- plan</i>
SMW	☐	☐	☐	☒	☐
Bureau Jeugdzorg	☐	☐	☒	☐	☐
GGD	☐	☐	☐	☒	☐
GGZ	☐	☒	☐	☐	☐
MEE	☐	☒	☐	☐	☐
Kinderziekenhuis	☐	☒	☐	☐	☐
Revalidatiekliniek	☐	☒	☐	☐	☐
Justitiële inrichting	☒	☐	☐	☐	☐
KDC	☐	☐	☐	☐	☐
MKD	☐	☐	☐	☐	☐
Gemeente: brede school	☐	☐	☐	☒	☐
Gemeente: VVE	☐	☒	☐	☐	☐
Gemeente: schakelklassen	☒	☐	☐	☐	☐
Gemeente: ketenzorg	☒	☐	☐	☐	☐
Leerplicht ambtenaar	☐	☐	☒	☐	☐

Elke 6 weken is er een zorg adviesteam, waar GGD en SMW, IBér en soms de leerkracht aansluiten.

De IBér maakt vaak gebruik van Jeugdnetwerk

Binnen de katholieke stichting is een netwerk van IBérs en directeuren. Via intervisie ondersteunen zij elkaar.

3. Grenzen en groeimogelijkheden van de school

3.1 Groeimogelijkheden en grenzen v.w.b. onderwijsconcept

Een basis voor onderwijs aan kinderen met diverse onderwijsbehoeften wordt gelegd door het onderwijsconcept van de school. Op het gebied van de diversiteit zijn twee kenmerken van het onderwijsconcept bepalend: het draagvlak binnen het team, en de mate waarin de lesstof dan wel de individuele onderwijsbehoefte van de leerling uitgangspunt van het lesprogramma is. Dit laatste kenmerk kan worden gezien als een dimensie van methodegestuurd naar leerlinggestuurd.

Aan het ene uiterste van die dimensie staan de scholen die bijna de volledige lestijd de methode als leidraad hanteren⁴. Leerlingen die onvoldoende uit de weg kunnen met de standaardmethode krijgen herhalingsstof, extra instructie of verdiepingsstof – zoals die binnen de methode is gegeven. Het gemiddelde niveau en tempo van de standaardmethode is maatgevend. Scholen die dit concept welbewust hanteren zijn vaak van opvatting dat ‘een leerling bij de groep houden’ betekent dat de leerkracht zijn of haar uiterste best doet om de zwakkere leerling voor wat betreft zijn of haar prestaties zoveel mogelijk bij de gemiddelde groep aan te laten haken.

Het andere uiteinde van de dimensie wordt bezet door scholen die hun onderwijsconcept afstemmen op de specifieke groep die op dat moment de klas vormt. De start ligt bij de individuele onderwijsbehoeften van leerlingen met hun individuele ontwikkelings- en leerlijnen. Het overzicht van die lijnen in de groep geeft mogelijkheid tot het bundelen van de leerlijnen waar deze (bijna) samenvallen. De instructieplanning wordt afgestemd op deze gebundelde leerlijnen. De werkvormen in de groep zijn vaak heterogeen, waardoor ‘een leerling bij de groep houden’ hier een gelijke betekenis heeft voor elke leerling. Bij een dergelijk concept worden veelal ook standaardmethoden en methodegebonden toetsen gebruikt, maar dan als middel zonder dat zij direct het didactisch en pedagogisch handelen sturen.

Alle scholen hebben te maken met verschillen tussen kinderen. Relevant voor Passend Onderwijs zijn verschillen tussen leerlingen op het gebied van:

- leercompetenties
- leerstijlen
- gedragscompetenties
- gedragsstijlen
- culturele achtergronden
- gezinsachtergronden

Van een extra vergroting van de range van onderwijsbehoeften in een klas is sprake bij combinatieklassen.

⁴ Onderzoek van de SLO wijst uit dat gemiddeld ongeveer tweederde van de lestijd op Nederlandse scholen met gebruik van standaardmethoden les wordt gegeven.

Leerkrachten op scholen die vooral methodegestuurd werken, rekken naarmate er meer verschillende kinderen in hun klas zitten, de mogelijkheden van hun onderwijsaanbod steeds verder op.

Manieren om binnen het methodegestuurde concept onderwijs te bieden aan leerlingen met verschillende onderwijsbehoeften zijn o.a.:

- het groeperen van handelingsplannen;
- het werken in niveaugroepen;
- zelfstandig werken;
- vergroting van de expertise van de leerkracht;
- incidentele toepassing van vormen van leren in heterogene groepen;
- de keuze van methodes die heel veel ruimte bieden voor gedifferentieerd werken.

Omdat het uitgangspunt van de les bepaald is door de centrale aanpak van de methode, betekent elke nieuwe onderwijsbehoefte een extra aanpassing bij die aanpak. Wanneer veel aanpassingen nodig zijn, beleeft de leerkracht dit vaak als een stapeling van taken, en daarmee als een toenemende belasting. Soms uit zich dit door de behoefte van de leerkracht aan steeds meer orde en rust in de klas, om de controle te kunnen houden over alle verschillende activiteiten die gelijktijdig plaatsvinden. Met het toenemen van de organisatorische belasting van de leerkracht, blijft er minder tijd en energie over voor het ter plekke inspelen op specifieke behoeften van leerlingen op het moment dat die zich aandienen.

Het methodegestuurde onderwijsconcept is begrensd in haar capaciteit om kinderen met andere onderwijsbehoeften op te nemen.

In het volgende schema wordt het onderwijsconcept van Open Hof weergegeven in de relatie tussen de mate waarin de lesmethode sturend is en de mate waarin diversiteit van leerlingen opgevangen kan worden.

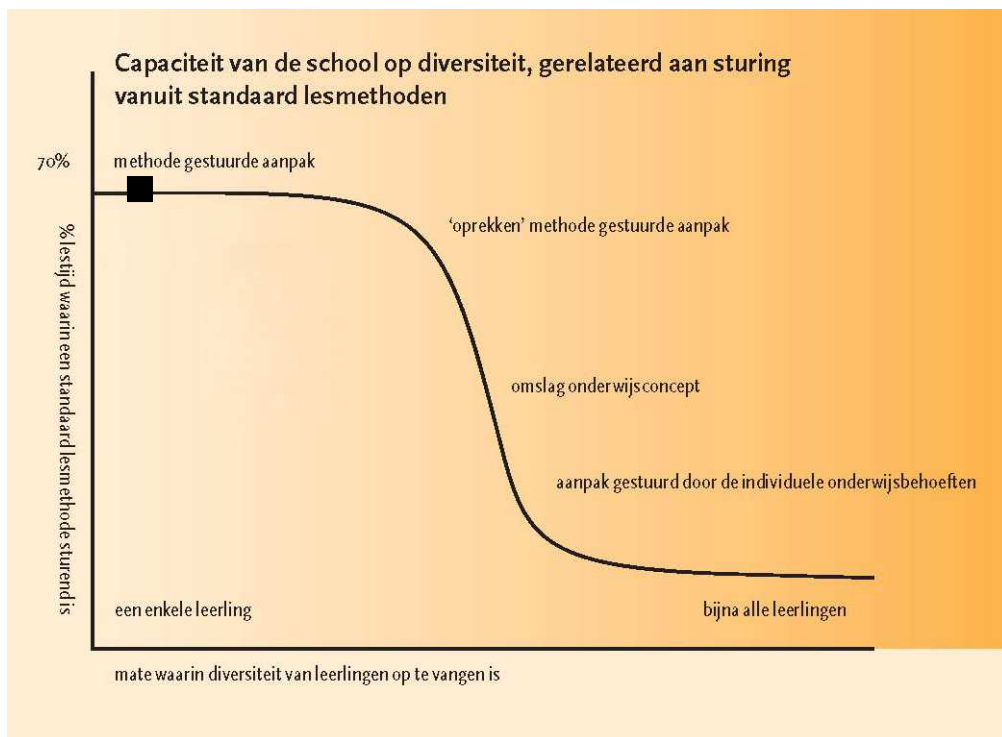
De gebogen lijn geeft van links naar rechts een mogelijk model van de ontwikkeling van een onderwijsconcept, startend bij het leerstofjaarklassensysteem met een strakke hantering van standaardmethoden. Via het oprekken van de methodegestuurde aanpak toont het model een omslag in de aanpak naar het starten van de lesinhoud bij de individuele onderwijsbehoeften van de leerlingen in de klas.

Let wel: de richting van links naar rechts geeft alleen een wenselijke richting aan wanneer:

- De school meer ruimte wil bieden aan de bestaande diversiteit onder de leerlingen.
- De school meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs wil kunnen bieden.
- De leerlingpopulatie van de school steeds meer divers wordt.

Scholen bevinden zich ergens op of onder de gebogen lijn.

Open Hof bevindt zich op positie: ■

Zoals in de inleiding gezegd hebben wij geen opvatting over de wenselijkheid van de positie van de school: een school kan sterk onderwijs bieden naar tevredenheid van alle betrokkenen op elke positie van de grafiek. De volgende suggesties als groeimogelijkheden en grenzen geven wij *voor het geval dat* de school wil groeien naar een breder profiel in de zin dat meer verschillen tussen leerlingen mogelijk zijn.

Groeimogelijkheden voor Open Hof voor wat betreft het onderwijsconcept:

Open Hof is een school in ontwikkeling. De directeur en de intern begeleider zijn nu enkele jaren werkzaam op de school. De school heeft zich versterkt. Gericht op Passend Onderwijs kijken wij met name naar het aspect van omgaan met diversiteit. Op dit punt zou Open Hof kunnen groeien door

- een gezamenlijke teamopvatting te ontwikkelen over
 - zelfstandig werken. Tijdens de klassenbezoeken waren de opdrachten erg gestructureerd en kon de leerling niet echt zelf zijn keuze bepalen.
 - het omgaan met hoogbegaafde leerlingen.
 - evaluatie van het onderwijs en het vastleggen daarvan
- met behoud van het werken met groepsplannen, het optimaliseren van de leerlijnen zodat het team beter in staat is de methodesturing verder op te rekken. Door de methode wat meer te durven loslaten, speelt de school meer in op de onderwijsbehoeften van de leerlingen
- met het team een open dialoog aan te gaan over de organisatie van het onderwijs. Nu werkt het team in de combinatieklassen met 6 niveaus, 3

niveaus per jaargroep. Haast een onmogelijke opgave. De school kan inspiratie opdoen bij scholen die een ander onderwijsconcept hanteren en ook werken met combinatiegroepen.

Grenzen voor Open Hof voor wat betreft het onderwijsconcept:

Als het team vast blijft houden aan de huidige sturing door de standaard lesmethoden binnen het jaarklassensysteem, zal de mate van differentiatie altijd beperkt blijven tot de marges binnen de methoden en het leerstofaanbod in een leerjaar.

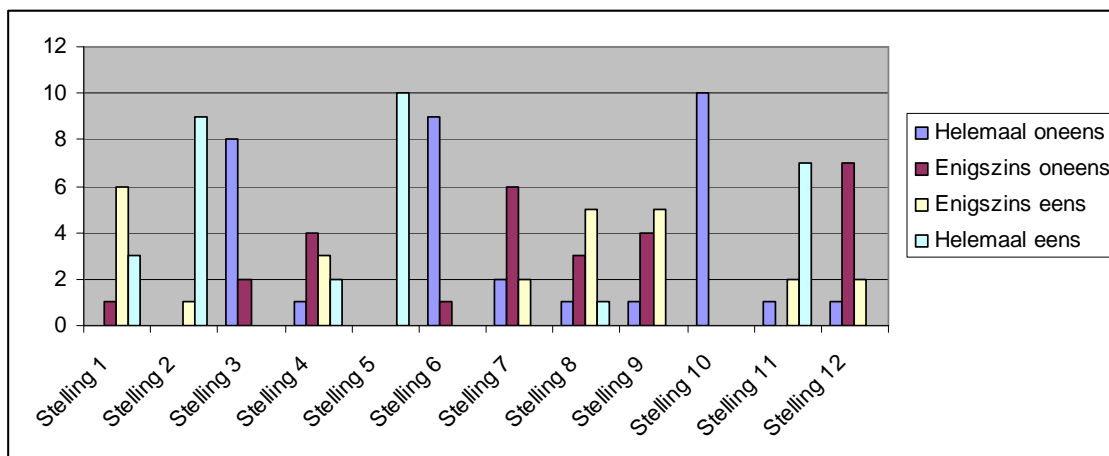
Opbrengsten van het teamgesprek.

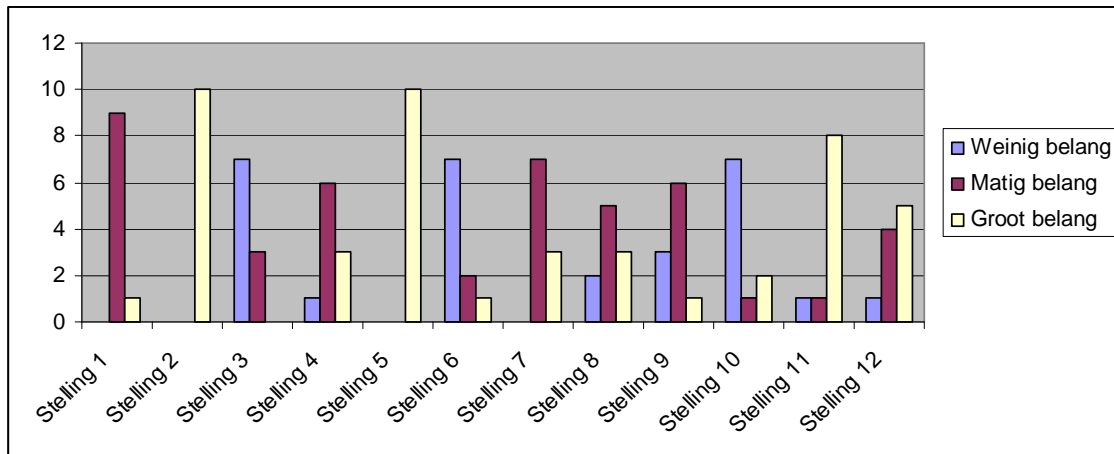
Aan de hand van 12 stellingen heeft het schoolteam van Open Hof zich uitgesproken over het draagvlak voor de uitgangspunten van Passend Onderwijs. Het team geeft aan het lastig te vinden om elke leerling het juiste aanbod te geven. Expertise bij het team over de speciale behoefte van de leerling vindt het team heel belangrijk. Daarnaast moet de leerling wel binnen de groep passen, de veiligheid van de leerlingen moet altijd gewaarborgd blijven. De leerling met speciale ondersteuning moet niet al de tijd van de leerkracht vragen. Er moet voldoende tijd overblijven om ook de andere leerlingen onderwijs en aandacht te geven. De leerkrachten op Open Hof zijn zich bewust dat iedere leerling de aandacht verdient die hij/zij nodig heeft. Het team gaf aan dat de huidige leerlingen in bepaalde groepen te weinig met leerlingen uit andere culturen in aanraking komen. Dit vond het team een verarming. Als de groep een afspiegeling van de maatschappij zou zijn, zouden de kinderen al vroeg leren hoe ze van en met elkaar kunnen leren. Een homogene groep bestaat niet volgens het team. Inclusief onderwijs is volgens Open Hof niet haalbaar met de huidige overheid en het huidige onderwijssysteem. Het onderwijs op haar beurt zou zelf wel oplossingen kunnen bedenken. Niet iedere leerkracht is geschikt om aan leerlingen met speciale onderwijsbehoeften les te geven. De meeste leerkrachten hebben bewust gekozen voor regulier onderwijs en geen SO. Het team wil graag als team de vaardigheden en expertise vergroten. Het team is er van overtuigd dat ouders een belangrijke partner zijn, maar dat zij eigenlijk niet de eindverantwoordelijkheid voor het onderwijs voor hun kind mogen hebben. De school is de professional voor het onderwijs, en niet de ouder. In schema gaf het team de volgende volgorde aan:

Rangorde	Team Open Hof
<p>Mee eens</p> <p>Niet mee eens</p>	2. Verschillen binnen de groep zijn een verrijking voor alle leerlingen en voor de leerkracht.
	5. De veiligheid in de groep wordt in hoge mate bepaald door leerkrachtvaardigheden.
	11. Dankzij Passend Onderwijs worden leerkrachten deskundiger.
	1. Ieder kind heeft recht op regulier en thuis nabij onderwijs.
	9. Leerkrachten kiezen bewust voor een bepaald type onderwijs en moeten niet worden opgescheept met leerlingen waarvoor ze niet geschikt zijn.
	8. Ouders hebben geen verstand van onderwijs en daarom kan de school beter bepalen wat een passend onderwijsaanbod is.
	7. Door de methodesturing in het onderwijs creëren wij 'buitenbeentjes'.
	12. Alleen met extra handen in de klas kan ik Passend Onderwijs tot een succes maken.
	4. Door Passend Onderwijs krijgt de 'gewone' leerling te weinig aandacht.
	10. Hoe homogener de groep, des te beter de leerprestaties.
	3. Alle scholen in Nederland kunnen inclusief worden.
	6. Hoe homogener de groep, des te veiliger de groep.

Na de discussie hebben alle aanwezige teamleden individueel bij de stellingen aangegeven of ze er mee eens of oneens waren en of het voor het teamlid van weinig of groot belang was. De grote verschillen zou de directie met het team verder kunnen bespreken.

De uitslagen zijn in onderstaande tabellen weergegeven.

De stellingen:

1. Ieder kind heeft recht op regulier en thuisnabij onderwijs.
2. Verschillen binnen de groep zijn een verrijking voor alle leerlingen en voor de leerkracht
3. Alle scholen in Nederland kunnen inclusief worden
4. Door Passend Onderwijs krijgt de 'gewone' leerling te weinig aandacht.
5. De veiligheid in de groep wordt in hoge mate bepaald door leerkrachtvaardigheden
6. Hoe homogener de groep, des te veiliger de groep.
7. Door de methodesturing in het onderwijs creëren wij 'buitenbeentjes'.
8. Ouders hebben geen verstand van onderwijs en daarom kan de school beter bepalen wat een passend onderwijsaanbod is.
9. Leerkrachten kiezen bewust voor een bepaald type onderwijs en moeten niet worden opgescheept met leerlingen waarvoor ze niet geschikt zijn.
10. Hoe homogener de groep, des te beter de leerprestaties.
11. Dankzij Passend Onderwijs worden leerkrachten nog deskundiger.
12. Alleen met extra handen in de klas kan ik Passend Onderwijs tot een succes maken.

Uit de combinatie van de eerstgenoemde groeimogelijkheid en de aangegeven grenzen komt een punt naar voren waarover het team verder kan gaan in haar gedachteontwikkeling over Passend Onderwijs.

3.2 Karakterisering van de voorzieningen op de vijf velden

In het licht van Passend Onderwijs kunnen vier schoolprofielen⁵ binnen het regulier basisonderwijs worden onderscheiden, te weten:

1. de *netwerkschool*
2. de *smalle ondersteuningsschool*
3. de *brede ondersteuningsschool* en
4. de *inclusieve school*.

Onder deze vierdeling van schoolprofielen ligt een dimensie die loopt van gesegregeerd ('exclusie') naar geïntegreerd onderwijs ('inclusie'). In andere woorden: de netwerkschool profiteert adequaat en optimaal van de geïnstitutionaliseerde

⁵ Greven, L.F. en Timmerhuis, A. (2008). *Passend Onderwijs. Kansen in beeld!* Utrecht: Sardes (Sardes Speciale Editie 8).

speciale ondersteuning binnen andere instellingen, zoveel mogelijk gelegen in de directe omgeving van de school. Deze is aanwezig in andere speciale scholen, of in gespecialiseerde zorginstellingen als een revalidatiecentrum. Op de inclusieve school daarentegen is in principe alle speciale onderwijsondersteuning 'in huis' aanwezig om leerlingen met speciale onderwijsbehoeften te kunnen handhaven, mede door een vaste partnerrelatie met zorginstellingen buiten het onderwijs zoals het genoemde revalidatiecentrum.

De schoolprofielen kunnen ook benaderd worden vanuit een 'ontwikkelingsperspectief', waarbij de netwerkschool als beginfase en de inclusieve school als eindfase wordt gezien. Op die manier kunnen scholen die zichzelf herkennen in één van de schoolprofielen, de intentie uitspreken om te streven naar een ander, nabijgelegen schoolprofiel.

Bedenk dat deze vier schoolprofielen ideaaltypisch zijn. In de praktijk komen er allerlei (sub)varianten voor die uiteindelijk wel weer zijn te herleiden naar één van bovenstaande schoolprofielen op het gebied van speciale onderwijsondersteuning. Uiteraard is het schoolprofiel waartoe de school zich ontwikkelt ook geen statische grootheid. Schoolprofielen veranderen met de transformatie van de schoolpopulatie en de schoolkeuzen daaromtrent mee.

Hierna worden de voorzieningen op de school per veld, na een omschrijving, ingedeeld als passend bij een netwerkschool, een smalle ondersteuningsschool, een brede ondersteuningsschool of een inclusieve school. We kiezen een karakterisering die zo dicht mogelijk bij de situatie van uw school komt. De beschrijving in de tabellen betreft dus niet een exacte beschrijving van de situatie van uw school. De volledige tabellen van de prototypes staan in de bijlage bij dit rapport.

Veld 1: de hoeveelheid aandacht/handen in de klas

De omschrijving van de huidige situatie past bij het in bijlage 2 omschreven profiel van een smalle ondersteuningsschool.

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
1. Hoeveelheid aandacht en tijd	<ul style="list-style-type: none"> • Er is één paar handen in de klas, de lk zorgen eventueel met extra ondersteuning van oa/ou/mlI voor bijv. preteaching, extra leestijd, op tijdelijke basis (enkele uren per week). • Er wordt grotendeels gewerkt met de gegeven groepsgrootte (± 25 leerlingen). • Voor korte perioden kan de groep kleiner worden gemaakt door inzet van oa/ou/mlI; de lk kan dan individuele leerling of subgroep leerlingen met speciale onderwijsbehoeften helpen 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is speciale onderwijsondersteuning door rt'er en/of ib'er, op tijdelijke basis (een enkel dagdeel of enkele dag per week). • Er is speciale onderwijsondersteuning door ab'er (gedurende enkele uren per week).

De hoeveelheid aandacht, ofwel de 'handen' in de klas is afhankelijk van:

- de beschikbare formatie;
- de organisatie van de groepen in de school;
- de beschikbare handen van buiten de formatie (ouders, stagiaires...).

Veld 2: de onderwijsmaterialen

De omschrijving van de huidige situatie past bij het in bijlage 2 omschreven profiel van een netwerkschool.

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
2. Onderwijsmaterialen	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt waar nodig gebruik gemaakt van niveaudifferentiatie in de lesmethoden. • Er is aanvullend remediërend materiaal voor de kernvakken, behorend bij de gebruikte lesmethoden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn onderwijsmaterialen beschikbaar die tegemoet komen aan specifieke didactische kenmerken en speciale pedagogische/ psychologische kenmerken (bijv. beloningssysteem).

Veld 3: de ruimtelijke omgeving

De omschrijving van de huidige situatie past bij het in bijlage 2 omschreven profiel van een smalle ondersteuningsschool.

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
3. Ruimtelijke omgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een aparte plek (bijv. prikkelarm hoekje) waar één-op-één begeleiding of begeleiding van een (sub)groepje leerlingen met speciale onderwijsbehoeften kan plaatsvinden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op de gang ruimte waar één-op-één begeleiding of begeleiding van een (sub)groepje leerlingen met speciale onderwijsbehoeften kan plaatsvinden.

Veld 4: de expertise

De omschrijving van de huidige situatie past bij het in bijlage 2 omschreven profiel van een smalle ondersteuningsschool.

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
4. Expertise	<ul style="list-style-type: none"> • De Ik hebben enige kennis van en competenties op het gebied van de speciale onderwijsbehoeften. • Enkele leerkrachten hebben zich verdiept in de meest voorkomende problemen / aandoeningen / stoornissen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De rt'er en/of ib'er hebben kennis van en competenties op het gebied van vele speciale onderwijsbehoeften. • Een deel van het team heeft kennis van en competenties op het gebied van de speciale onderwijsbehoeften.

Een manier om naar de groei van de expertise te kijken, is door het onderscheid te maken tussen teamexpertise en individuele expertise. De inzet van individuele expertise is altijd zinvol, maar heeft veel meer effect wanneer dit ingebed is in een expertomgeving van het team. Bijvoorbeeld een team dat een gezamenlijke expertise heeft op gedrag, weet veel meer opbrengst te halen uit de specifieke expertise van één van de leerkrachten op autisme, dan een team dat géén teamaanpak heeft.

Veld 5: de samenwerking met andere instanties

De omschrijving van de huidige situatie past bij het in bijlage 2 omschreven profiel van een netwerkschool.

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
5. Samenwerking met andere instanties	<ul style="list-style-type: none"> • De lkr onderhouden contacten met de ib'er om op de hoogte te blijven. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op basis van behoefte samenwerking en afstemming met professionals uit so en zorginstellingen.

De behoefte aan samenwerking met andere instanties groeit mee met de aanwezigheid op school van leerlingen met speciale onderwijsbehoeften.

4. Tot slot

Over het geheel genomen is Open Hof te karakteriseren als een **netwerkschool**.

De aangegeven groeimogelijkheden op het algemene onderwijsconcept van de school en op de vijf velden bieden perspectief op een ontwikkeling naar een smalle ondersteuningsschool of op een versterking van het bestaande profiel.

	Netwerkschool	Smalle ondersteunings-school	Brede ondersteunings-school	Inclusieve school
Onderwijsconcept	☒	☐	☐	☐
<i>Onderwijsvoorzieningen:</i>				
1. Handen in de klas	☐	☒	☐	☐
2. Materialen	☒	☐	☐	☐
3. Ruimtelijke omgeving	☐	☒	☐	☐
4. Expertise	☐	☒	☐	☐
5. Relaties	☒	☐	☐	☐

De aangegeven groeimogelijkheden bieden kansen om meer leerlingen met speciale onderwijsbehoeften onderwijs te kunnen bieden, maar ook om de 'gewone' leerlingen meer aan hun specifieke onderwijsbehoeften aangepast onderwijs te bieden. Of een dergelijke groei wenselijk is, is vanzelfsprekend afhankelijk van de opvattingen van de school, haar schoolbestuur en het samenwerkingsverband waar zij deel van uitmaakt.

Open Hof toont zich net als de andere scholen van SWV Po 30-04 Tilburg e.o. een open, gastvrije school die de discussie rond de onderwijsondersteuning naar aanleiding van de ontwikkelingen rond Passend Onderwijs graag aangaat. Hopelijk ondersteunt dit rapport het team bij deze discussie.

Met dank voor de prettige ontvangst,
Pauline van der zwet-Kortekaas

Bijlage 1: Enkele landelijke kengetallen

Cijfers schooljaar 2011-2012

Per 100 leerlingen op een basisschool zijn er gemiddeld over het hele land:

- ~ 2,7 leerlingen sbo
- ~ 0,5 leerling cluster 2
- ~ 1,3 leerlingen bekostigingscategorie 1 (langdurig zieken, zeer moeilijk lerenden, cluster 4)⁶
- ~ 0,1 leerlingen bekostigingscategorie 2 (lichamelijke beperkingen)
- ~ 0,2 leerlingen bekostigingscategorie 3 (meervoudige beperkingen)
- ~ 1 leerling met een rugzak cluster 3 of 4
- ~ 0,3 leerling met een rugzak cluster 2

De verblijfsduur van een leerling op het speciaal basisonderwijs is gemiddeld 4 (tot 5) jaar. Het gemiddelde deelnamepercentage aan het speciaal basisonderwijs bedraagt 2,8%. Bij een verblijfsduur van 4 jaar verwijst een basisschool gemiddeld $2,8\% : 4 \text{ jaren} = 0,7\%$ per jaar.

Bij een basisschool van bijvoorbeeld 300 leerlingen kan er gemiddeld per jaar een verwijzing naar het sbo van $0,7\%$ van 300 leerlingen = 2,1 leerling verwacht worden.

De verblijfsduur op het so schatten wij op 5 (tot 6) jaar.

Bij een school van bijvoorbeeld 300 leerlingen zou je dus verwachten dat⁷:

- eens in de drie jaar een leerling verwezen wordt naar cluster 2;
- twee keer in drie jaar een leerling verwezen wordt naar cluster 3;
- een keer in de twee jaar een leerling verwezen wordt naar cluster 4;
- er 1 leerling is met rugzakje cluster 2;
- er 1 leerling is met een rugzakje cluster 3;
- er 2 leerlingen zijn met een rugzakje cluster 4.

⁶ Op grond van de cijfers van 2013 zijn de volgende bedragen aan de orde:

< 8 jaar: categorie 1 € 9.111,00; categorie 2 € 13594,00; categorie 3 € 20.558,00.

> 8 jaar: categorie 1 € 8.385,00; categorie 2 € 14716,00; categorie 3 € 21.595,00.

⁷ Deze aantallen zouden gelden wanneer alle leerlingen via het regulier onderwijs naar het speciaal onderwijs zouden stromen. In werkelijkheid vindt verwijzing soms al plaats vóór dat de leerling een reguliere school heeft bezocht.

Bijlage 2: Speciale onderwijsondersteuning per schoolprofiel

Tabel 1: Speciale onderwijsondersteuning op de netwerkschool

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
1. Hoeveelheid aandacht en tijd	<ul style="list-style-type: none"> • Er is één paar handen in de klas, de lkr⁸ zorgt zelf voor bijv. preteaching, werken aan de instructietafel, op tijdelijke basis (een uur per week). • Er wordt gewerkt met de gegeven groepsgrootte (± 25 leerlingen). 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is speciale onderwijsondersteuning door rt'er en/of ib'er, op tijdelijke basis (gedurende enkele uren per week).
2. Onderwijs-materialen	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt waar nodig gebruik gemaakt van niveaudifferentiatie in de lesmethoden. • Er is aanvullend remediërend materiaal voor de kernvakken, behorend bij de gebruikte lesmethoden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn onderwijsmaterialen beschikbaar die tegemoet komen aan specifieke didactische kenmerken en speciale pedagogische/psychologische kenmerken (bijv. beloningssysteem).
3. Ruimtelijke omgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Aan de tafel van de leerlingen met speciale onderwijsbehoeften wordt één-op-één begeleiding gegeven. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op de gang ruimte waar één-op-één begeleiding of begeleiding van een (sub)groepje leerlingen kan plaatsvinden.
4. Expertise	<ul style="list-style-type: none"> • De lkr hebben enige kennis van en competenties op het gebied van speciale onderwijsbehoeften. 	<ul style="list-style-type: none"> • De rt'er en/of ib'er hebben enige kennis van en competenties op het gebied van de meest voorkomende speciale onderwijsbehoeften.
5. Samenwerking met andere instanties	<ul style="list-style-type: none"> • De lkr onderhouden contacten met de ib'er om op de hoogte te blijven. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op basis van behoefte samenwerking en afstemming met professionals uit so en zorginstellingen.

⁸ In deze tabel en de andere tabellen komen meerdere afkortingen voor. Daarbij staat lkr voor leerkracht, vlkr voor vakleerkracht, oa voor onderwijsassistent, ou voor ouder, mll voor medeleerling, rt'er voor remedial teacher, ib'er voor intern begeleider, ab'er voor ambulante begeleider, so voor speciaal onderwijs, lgf voor leerlinggebonden financiering, pgb voor persoonsgebonden budget, ihp voor individueel handelingsplan, opp voor ontwikkelingsperspectief.

Tabel 2: Speciale onderwijsondersteuning op de smalle ondersteuningsschool

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
1. Hoeveelheid aandacht en tijd	<ul style="list-style-type: none"> • Er is één paar handen in de klas, de lk zorgen eventueel met extra ondersteuning van oa/ou/mlt voor bijv. preteaching, extra leestijd, op tijdelijke basis (enkele uren per week). • Er wordt grotendeels gewerkt met de gegeven groepsgrootte (± 25 leerlingen). • Voor korte perioden kan de groep kleiner worden gemaakt door inzet van oa/ou/mlt; de lk kan dan individuele leerling of subgroep leerlingen met speciale onderwijsbehoeften helpen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is speciale onderwijsondersteuning door rt'er en/of ib'er, op tijdelijke basis (een enkel dagdeel of enkele dag per week). • Er is speciale onderwijsondersteuning door ab'er (gedurende enkele uren per week).
2. Onderwijsmaterialen	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt gebruik gemaakt van niveau- en tempodifferentiatie in de lesmethoden. • Er is aanvullend remediërend materiaal, behorend bij de gebruikte lesmethoden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn onderwijsmaterialen beschikbaar die tegemoet komen aan specifieke didactische kenmerken (bijv. picto-grammen) en speciale pedagogische/ psychologische kenmerken. • Er wordt op projectbasis gewerkt aan het pedagogisch klimaat.
3. Ruimtelijke omgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een aparte plek (bijv. prikkelarm hoekje) waar één-op-één begeleiding of begeleiding van een (sub)groepje leerlingen met speciale onderwijsbehoeften kan plaatsvinden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op de gang ruimte waar één-op-één begeleiding of begeleiding van een (sub)groepje leerlingen met speciale onderwijsbehoeften kan plaatsvinden.
4. Expertise	<ul style="list-style-type: none"> • De lk hebben enige kennis van en competenties op het gebied van de speciale onderwijsbehoeften. • Enkele leerkrachten hebben zich verdiept in de meest voorkomende problemen / aandoeningen / stoornissen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De rt'er en/of ib'er hebben kennis van en competenties op het gebied van vele speciale onderwijsbehoeften. • Een deel van het team heeft kennis van en competenties op het gebied van de speciale onderwijsbehoeften.
5. Samenwerking met andere instanties	<ul style="list-style-type: none"> • De lk onderhouden contacten met de ib'er om op de hoogte te blijven. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is geregelde samenwerking en afstemming met professionals uit so en zorginstellingen.

Tabel 3: Speciale onderwijsondersteuning op de brede ondersteuningsschool

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
1. Hoeveelheid aandacht en tijd	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn twee paar handen in de klas, door oa, voor aanvullende begeleiding, op tijdelijke basis (gedurende enkele dagdelen per week). • De groepen zijn kleiner. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is speciale onderwijs-ondersteuning door rt'er en/of ib'er, op semi-permanente basis (gedurende enkele dagen per week). • Er is speciale onderwijs-ondersteuning door ab'er (gedurende enkele dagdelen per week).
2. Onderwijs-materialen	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt niveau- en tempodifferentiatie toegepast binnen de lesmethoden. • Voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften zijn er aparte methoden beschikbaar. • Er is aanvullend remediërend materiaal, behorend bij de gebruikte lesmethoden. • Er wordt lesstof aangeboden vanuit leerlijnen die gebaseerd zijn op de kerndoelen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een orthotheek met onderwijsmaterialen beschikbaar die tegemoet komen aan specifieke didactische kenmerken, speciale pedagogische /psychologische kenmerken en fysieke/ lichamelijke kenmerken. • Er wordt door de hele school gewerkt met een speciaal programma voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (bijv. Leefstijl).
3. Ruimtelijke omgeving	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn aparte plekken waar één-op-één begeleiding en begeleiding van (sub)groepjes leerlingen met speciale onderwijsbehoeften kan plaatsvinden. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een aparte ruimte voor andere functies (bijv. voor verzorging of voor een time-out).
4. Expertise	<ul style="list-style-type: none"> • Meerdere Ik hebben veel kennis en competenties op het gebied van de stoornissen en beperkingen van leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. • Via collegiale consultatie en intervisie blijven Ik scherp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Een groot deel van het team heeft kennis van en competenties op het gebied van de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. • Experts m.b.t. voorkomende stoornissen en beperkingen zijn direct beschikbaar (bijv. schoolmaatschappelijk werker, logopedist).
5. Samenwerking met andere instanties	<ul style="list-style-type: none"> • De ib'er, rt'er en Ik werken regelmatig samen met professionals van externe instanties (bijv. algemeen maatschappelijk werk, RIAG, GG&GD) 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op regelmatig samenwerking en afstemming met professionals uit so en zorginstellingen (bijv. gezamenlijke bijdrage aan uitvoering van ihp). • Externe experts zijn op afroep beschikbaar als daar behoefte aan is (bijv. faalangstrainer).

Tabel 4: Speciale onderwijsondersteuning op de inclusieve school

Veld	Setting	
	Binnen de klas	Binnen de school
1. Hoeveelheid aandacht en tijd	<ul style="list-style-type: none"> • Er zijn twee paar handen in de klas, door lk/oa voor intensieve (één-op-één) begeleiding, op permanente basis (gedurende de gehele week). • Er wordt gewerkt in kleinere groepen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is speciale onderwijsondersteuning door vvk, rt'er en/of ib'er op permanente basis (gedurende alle dagen). • Er is speciale onderwijsondersteuning door ab'er (gedurende enkele dagen per week).
2. Onderwijs-materialen	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen met speciale onderwijsbehoeften volgen (individuele) leerlijnen in de kernvakken, gebaseerd op de kerndoelen. • Er zijn onderwijsmaterialen aanwezig met speciale didactische kenmerken, speciale pedagogische / psychologische kenmerken en fysieke / lichamelijke kenmerken, tegemoetkomend aan kindspecifieke belemmeringen (bijv. verpleegmateriaal voor langdurig zieke kinderen). 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is een rijk geoutilleerde orthotheek met onderwijsmaterialen beschikbaar die tegemoet komen aan specifieke didactische kenmerken, speciale pedagogische/psychologische kenmerken en fysieke/lichamelijke kenmerken • Er wordt door de hele school gewerkt met een speciaal programma voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (preventief pedagogisch schoolklimaat).
3. Ruimtelijke omgeving	<ul style="list-style-type: none"> • De lokalen zijn aangepast voor leerlingen met speciale bewegingsbehoeften (bijv. rolstoelgebruik), de lokalen zijn ruim bemeten, bieden deelruimtes voor diverse activiteiten. 	<ul style="list-style-type: none"> • De binnen- en buitenruimte zijn volledig aangepast voor leerlingen met speciale bewegingsbehoeften (bijv. rolstoelgebruik, time-out), voor speciale verzorging (bijv. revalidatie, fysiotherapie) en voor speciale leerbehoeften (bijv. schooltuin). • Er zijn meerdere aparte ruimtes met een eigen functie (bijv. voor time-out).

4. Expertise	<ul style="list-style-type: none"> • De Ik zijn experts op het gebied van speciale onderwijsbehoeften. Daartoe zijn scholings- en certificeringstrajecten gevolgd (bijv. akte so en master SEN). • De Ik laten zich voortdurend bij-scholen, m.b.v. coaching en 'training on the spot' (video-interactie-begeleiding). • Via externe audits/ex ante inspectiebezoeken blijven Ik scherp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het gehele team heeft kennis van en competenties op het gebied van de specifieke onderwijsbehoeften van de leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. • Experts vanuit meerdere disciplines met betrekking tot alle voorkomende stoornissen en beperkingen zijn direct beschikbaar (bijv. schoolmaatschappelijk werker, orthopedagogisch specialist, logopedist, kinderfysiotherapeut, schoolpsycholoog). • Er is een ouderconsulent die belangen behartigt van ouders, hen wegwijs biedt in de 'wereld die zorg/ondersteuning heet' (bijv. bij aanvragen Igf/pgb).
5. Samenwerking met andere instanties	<ul style="list-style-type: none"> • De ib'er, rt'er en Ik werken intensief samen met professionals van externe instanties (hogescholen en universiteiten), benutten nieuwe wetenschappelijke inzichten en evidence based behandelingsmethoden (na raadpleging databank Effectieve jeugdinterventies*). 	<ul style="list-style-type: none"> • Er is op structurele basis intensieve samenwerking en afstemming met so en andere zorginstellingen (ook met Bureau Jeugdzorg) voor alle leerlingen met speciale onderwijsbehoeften (bijv. gezamenlijke bijdrage aan uitvoering van ihp). • Externe experts zijn op afroep beschikbaar (bijv. speltherapeut, faalangstrainer, maar ook wijkagent, wijkverpleegkundige/schoolarts, leerplichtambtenaar). • De school biedt i.s.m. instellingen aantrekkelijke (opvoedings)cursussen aan voor ouders.

* Op de webpagina www.jeugdinterventies.nl van het NJi (Nederlands Jeugdinstituut) wordt bijgehouden wat in de speciale onderwijsondersteuning werkt, wat wetenschappelijk bewezen is in de praktijk.